

Mialovytska N., Zlatina N. Constitutional legal regulation of a fiscal jurisdiction of parliaments in foreign countries

In article the concept of constitutional legal status of parliament which is understood as set of precepts of law which to contain in the constitution, other legal acts is researched, characterizes its provision in the system of public authorities and includes a number of components – elements.

From them on the first place it is necessary to determine regulations about social appointment of parliament which are concretized in its principles, the purposes and tasks. The second component of constitutional legal status is created by regulations which determine competence of parliament. It consists of functions and also specific powers. Separation of parliaments depending on competence amount is considered: absolutely unrestricted, rather limited.

The concept and content of a fiscal jurisdiction of parliaments of foreign countries which consists of the main directions of financial activities of the state and also specific powers according to income and expenses of the state, establishment of the taxes and other powers in the financial sphere determined by the law is determined.

Some ways of enhancement of the Ukrainian legislation in the financial sphere are offered.

Key words: constitution, parliament, a fiscal jurisdiction, reach, expenses, the budget, taxes.

УДК 340.12

*Володимир Петрович Плавич,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін
та міжнародного права
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова,
доктор філософських наук,
кандидат юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України*

**ПРАВО В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
СТАНОВЛЕННЯ, ОСОБЛИВОСТІ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**

Постановка проблеми. Сьогодні вагомого значення набуває глобалізація, яка відчутно впливає на всі сфери життя сучасного суспільства, і, зокрема, його правовий розвиток.

Для України значущість наукового аналізу сучасних тенденцій розвитку права посилюється тим, що наша держава перебуває в процесі приведення правової системи у відповідність до міжнародних правових стандартів. Інтеграція України у світове співтовариство, європейський правовий простір, а також необхідність подальшої гармонізації законодавства нашої держави до права Європейського Союзу зумовлюють необхідність подальших наукових досліджень права у глобалізованому світі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичну основу статті становлять наукові праці таких науковців, як С. Алексєєв, Є. Бурлай, Д. Вовк, Р. Войтович, В. Забігайло, А. Засць, М. Козюбра, В. Костицький, І. Лукашук, А. Луць, С. Максимов, Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, О. Петришин, П. Рабінович, В. Селіванов, О. Скакун, М. Цвік, Ю. Шемшученко та ін. Існує необхідність у формуванні певного узагальненого погляду на право як елемент сучасного глобалізованого суспільства. На нашу думку, чимало досліджень у цій сфері характеризується фрагментарністю, спрямованістю на окремі питання. З огляду на це, існує потреба дослідження розвитку права, зумовленого глобалізаційними процесами.

Мета статті полягає у формуванні загальнотеоретичного бачення основних тенденцій розвитку права, зумовлених глобалізаційними процесами.

Основні результати дослідження. Глобалізація, що зумовила зміну парадигми економічного розвитку, зробила істотний вплив на процеси як світового, так і державного розвитку [1, с. 79]. Сучасне право та всі соціальні явища та процеси, які визначають його розвиток і функціонування, перебувають під визначальним впливом глобалізації. Глобалізацію слід тлумачити як об'єктивне явище сучасності, в основі якого лежать процеси формування принципово нових відносин між країнами і народами на основі взаємозв'язку та взаємозалежності між ними у всіх сферах життєдіяльності [2, с. 5]. Процеси глобалізації зумовлюють необхідність формування достатнього правового підґрунтя для забезпечення гармонійного співіснування націй і вирішення загальнолюдських проблем. Право є найважливішим елементом глобалізації і необхідним нормативним

фундаментом. Також сутнісні характеристики глобалізації, її проблеми і перспективи зумовлюють особливості розвитку права та його значення. Глобалізація не тільки впливає на всі форми життя, а й видозмінює їх, змінює їхні функції та призначення. Вплив глобалізації на антропологічні фактори призводить до зміни як змістовних параметрів прав людини, так і форм та засобів їхньої реалізації; зокрема, на юридичні фактори – до посилення взаємовпливу та взаємодії міжнародного та національного правопорядків. Глобалізація як самостійний фактор розвитку права зумовлює необхідність вироблення певних загальних правових стандартів, які дадуть змогу перейти до якісно нового співіснування націй у сучасному світі на гуманістичних засадах.

Сьогодні внаслідок ускладнення економічних, культурних та інших соціальних зв'язків тенденції збільшення соціальної свободи сформували плюралізм суб'єктів, які формують право на позадержавному рівні. Як наслідок, формується досить складна система правового регулювання суспільних відносин на національному, міжнародному та наднаціональному рівнях [3, с. 51].

В умовах глобалізації на зміну примату національного права фактично прийшов примат міжнародного права. Якщо раніше участь національних держав у формуванні міжнародного права була більше визначеною, то в сучасних умовах державам частіше доводиться зважати на норми міжнародного права, що вже прийняті [4, с. 238]. Але процес взаємодії міжнародного права з національним правом має істотний потенціал нормотворчого й інституціонального характеру для обох правових систем, саме право вдосконалюється з появою та розширенням сфери його спільного регулювання. Сучасне право і всі соціальні явища та процеси, які визначають його розвиток і функціонування, перебувають під визначальним впливом глобалізації. Глобалізація породжує універсалізацію права, що відбувається у формі правової інтерналізації та правової конвергенції [5, с. 8].

Людина здатна до органічного і духовно піднесеного самоздійснення, розкриття всіх своїх потенційних та творчих можливостей, проте, щоб подолати відчуженість людини і права, яка ще так поширена в сучасному суспільстві, право має бути динамічним, дієздатним, постійно наближатися до конкретного індивіда. З оновленням законодавства і накопиченням відповідної правозастосовної практики все очевиднішим стає розрив між новим демократичним законодавством і низьким рівнем правосвідомості населення.

Сьогодні суспільство характеризується різким падінням уваги до права, або, навіть можна сказати, зневагою до багатьох правових положень та настанов. І нікого не здивуєш явищами правового нігілізму та правового песимізму [6, с. 68]. Сучасний кризовий стан та його прояви породжують стійкий соціальний і правовий песимізм, що трансформується із площини емоцій, почуттів, переживань у площину переконань, ставлення, уявлень, стереотипів. Це й обумовлює ту чи іншу, на жаль, не завжди бажану для суспільства поведінку індивіда [7, с. 118].

Песимістичні настрої багато в чому нівелюють, відкидають повагу до права як найбільш дієвого регулятора суспільних відносин. У цих умовах, на нашу думку, необхідне відродження поваги до права, принципу верховенства права, принципу законності, підвищення авторитету закону. Досліджуючи взаємозв'язок людини і права, не можна ігнорувати аналіз сутності самої людини, а сутність ця така складна та багатогранна в практичному і науковому сенсах [8, с. 4], що «виокремити проблему людини – це означає, в той же час, виокремити проблему свободи, творчості, особи, духу й історії» [9, с. 19]. Тому є необхідність досліджувати право як антропологічне явище. Найважливіше сутнісне в людині – це її внутрішнє, суб'єктивне, духовно-психологічне. В інтерсуб'єктивності людина вирішує ким вона є, що являють собою інші. Екзистенціалізм повністю перекладає на людину проблему її людської сутності і сенс буття: яким ти себе створиш, таким ти і будеш.

Персоналістична філософія оголошує особистість цінністю, що здатна утримувати в собі універсальне, і тому є співвідносно Богові, природі, суспільству. Людина – це духовна субстанція, духовна енергія, що сублімується в творчості, це «царство духу» [6, с. 72].

Запропонована автором модель права дає змогу розглядати ефективність різних інтелектуальних і соціально-психологічних стратегій формування права в сучасних умовах. У ній враховуються такі компоненти, як інформація, що безпосередньо міститься в праві, ціннісне значення віри, відношення між цими компонентами, що утворюють структуру права. Ця система розглядається

як зміст права, категоріальний спосіб представлення цього змісту – як неявної структури, який є ні чим іншим, як формою права. Кожна стратегія формування права предметно орієнтована, володіє певною функцією в структурі діяльності суб'єкта.

Право як результат і суб'єктивна підстава діяльності лише частково представлено у вигляді явного знання. У такому разі це ціннісно значуща інформація з позитивним або негативним значенням віри. На думку автора, у право перетворюється лише та інформація, яка не тільки теоретично, а й практично важлива для людини, якій вона довіряє не тільки розумом, а й почуттями.

Таким чином, право – складне, комплексне утворення, яке містить компоненти: знання, ціннісну орієнтацію, позитивне та негативне значення віри. Віра в основі має як на рівні свідомості, так і в підсвідомості, і, головне, в самому процесі практичну дію. Це і дає змогу їй лінгвістично випереджати раціональне мислення: спочатку про зміст нової ідеї здогадуються, а потім вже намагаються раціонально обґрунтувати її. Гіпотеза має не тільки раціональну підставу, як вірування, що йде від інших сфер духовної діяльності, вона повинна враховуватися при функціонуванні всіх компонентів (надправа). Віра – це таке ставлення суб'єкта до об'єкта, яке накладається буквально на всі суб'єкт-об'єктні і суб'єкт-суб'єктні відносини. Найбільш тісно це відношення пов'язано з реалізацією можливого, відрізнення можливого від неможливого.

Крім дослідної, емпіричної чи теоретичної інформації, у праві завжди присутній спосіб його уявлення (репрезентація). Найфундаментальніші способи репрезентації реальності є найбільш загальною основою права. Кожна з характеристик буття являє собою систему опозицій, таких як: істинне значення змісту віри, ціннісне ставлення, протиставлення суб'єкта суб'єкту за способом репрезентації реальності (форма права, тип обґрунтованості права).

Однак суб'єкт не завжди усвідомлює всю систему опозицій. Мабуть, цей факт позначається на усвідомлених операціях. Від цього залежить структурно-операціональна значущість права. Можна також говорити про операційний простір права. Тут мається на увазі мережа «контрарних» відносин між цим правом і іншим, які перебувають у будь-якому опозиційному відношенні. Чим ширше опозиційний простір, тим більше при інших рівних умовах його евристична цінність. Евристична цінність права залежить також від типу підстави права. Не тільки безпосередня інформація, що міститься у праві, оформлюється на базі того чи іншого способу подання, а й оформлюється і відповідна підстава права.

Право, повторюючись й інтегруючись один з одним, перетворюється у стійкий стан суб'єкта (особистості, соціальної групи, суспільства, людства). Концентруючись і редуціюючись, ці аксіологічні стани стають властивостями суб'єкта, тобто правом, що визначає напрям його поведінки.

Право є основою вольових устремлінь, фундаментом активності та ініціативності людини. Воно синтезує в собі результати функціонування всієї системи цілеспрямованого виховання індивідуального і колективного суб'єкта. Поняттю «право» органічно притаманна певна внутрішня спрямованість, саморефлексивність. Суб'єкт немовби «вдивляється» у власний духовний світ, зіставляючи міру відповідності своїх знань, поглядів, уявлень й установок актуальним життєвим потребами та інтересами, а також реальним умовам їхнього задоволення.

Право як властивість суб'єкта характеризується такими параметрами: спрямованістю (гуманістичною, антигуманістичною, оптимістичною, песимістичною тощо); інтенсивністю, глибиною (поверхневою, тобто на рівні слабкої когнітивності, середньої глибини), що охоплює сферу свідомості і підсвідомості, без усвідомлення своїх фундаментальних способів подання, і глибокої – повної, що охоплює сферу свідомості і безсвідомості широтою.

Спонукальна сила права проявляється в його впливі на всі компоненти світогляду. Воно співвідноситься зі світоглядом як частина і ціле. Процеси формування світогляду і права збігаються, хоча й мають свої особливості. Світогляд функціонує через право в правильності його вихідних концепцій і основоположень. Право розширює, поглиблює світогляд, реалізуючи свої функції. Якість права, зрозуміло, залежить від того, на основі якого рівня суспільної свідомості воно сформувалося – буденної або теоретичної.

Із відривом свідомої сфери від чуттєво емоційної, несвідомої сфери «випаровується» і саме аксіологічне поле сприйняття суб'єкта. У цьому разі воно може трансформуватися в нейтрально-інформаційний масив знань. Ось чому ідеологія, відірвана від стійких настроїв, сподівань

і прагнень широких мас безпорадна. Тому необхідно володіти механізмом перекладу аксіологічних значень з одного рівня на інший, адже це потужні механізми утворення шкали цінностей суб'єкта.

Досить часто право може приймати і «збочені» форми, особливо, коли суб'єкт некритично засвоює певні уявлення, догматично сприймає будь-які принципи. Залежно від уподобань суб'єкта, воно має позитивну або негативну спрямованість, або індиферентне, а за своєю формою – суб'єктивне і належить конкретному суб'єкту. Різниця видів права залежить від характеру підстав і їх прийняття. Хоча право реального суб'єкта і не може бути суто інформаційним, все ж такий тип доцільно виділити. Люди цього типу вірять в інформацію, для них вона найвища цінність. Зазвичай ця віра поєднується з вірою в раціональні форми організації інформації. Якщо останнього моменту немає, то фактично немає ніякого права. У цьому разі поведінка суб'єкта з легкістю змінюється залежно від змін інформаційних потоків, він є маріонеткою. Тоді, коли право інформаційного типу пов'язано з логічними та іншими раціональними формами обробки інформації, право цього виду можна назвати раціональним.

Інформаційне поле суб'єкта не існує саме по собі, а завжди пов'язане з якимось способом подання, при цьому цей факт може як усвідомлюватися, так і не усвідомлюватися, «пальма першості» може надаватися безпосередньо інформації або способом її подання. У такому разі, коли явна перевага надається способам репрезентації і реальності, можна умовно назвати репрезентативним типом права. Репрезентативно-інформаційний тип права пов'язаний із великою активністю лівої півкулі головного мозку.

Найціннішим видом права є те, в якому гармонійно поєднуються всі поля права, хоча якесь поле все ж таки є домінуючим. Крім того, у конкретній ситуації, особливо екстремальної, домінанти можуть змінюватися. Оскільки завдання типології права багатопланове, то для її розвитку потрібно кожен раз виділяти види права на основі різних підстав, бо, як відомо, не може бути ніякої класифікації, яка була б релевантна всім рівням і цілям дослідження.

Головний зміст права, який визначається його домінуючими полями, задається різними типами сприйняття суб'єкта: емоційно-образним, інформаційно-раціональним, репрезентативним, репрезентативно-інформаційним тощо.

Автором типи права виділяються за рівнем свідомості, на якому вони, перш за все, формуються. Як властивість суб'єкта, право виробляється саме в результаті взаємодії двох протилежних механізмів: свідомого і безсвідомого. Результативний вплив на право суб'єкта передбачає певне використання деяких засобів для перекладу або трансляції інформації зі свідомості в підсвідомість і назад. Тому важливі не тільки потоки інформації, безпосередньо спрямовані в центр свідомості, а й на його периферію, звідки вони проникають у підсвідомість.

Тип права залежить від ціннісного ставлення засобів діяльності суб'єкта до його подання про належний результат як ідеальний. Виділені за цим критерієм різні види права розкладаються за шкалою: від шкали, яка виражається максимою (мета виправдовує засоби), ціна якої нам добре відома, особливо коли і самі цілі значною мірою виявлялися ілюзорними, до шкали, яка виражається формулою: «Ніяка мета не може бути виправданням антигуманних засобів!». Ставленням засобів до діяльності суб'єкта до ідеалу конкретизується важлива властивість права, що складається в детермінації головної спрямованості поведінки суб'єкта.

При формуванні права як властивості суб'єкта важливо враховувати складні процеси, що відбуваються у нашому глобальному світі, виділяти діалектику загального і приватного, класового і загальнолюдського. Під впливом єдиних за своєю природою глобальних викликів та імперативів соціально-економічного розвитку сучасного суспільства, звужується сфера світоглядних розбіжностей. А між полярно протилежними ідеологіями проявляються точки дотику – конвергуючі елементи. Це об'єктивні веління часу, що відображають прогресивну тенденцію поступального розвитку людства. Отже, змінюються його ціннісні аргументації, змінюється підстава й істотний зміст права суб'єкта, його моральні гносеологічні і соціально-психологічні механізми реалізації. На думку автора, перспективу подальшого дослідження цієї проблеми становить пошук оптимальних методів і форм соціально-психологічної діагностики заходів права особистості та її вплив на творчу активність суб'єкта. Вибір тактик, засобів і методів формування права визна-

чається на підставі комплексів авторів, природи суб'єкт-об'єктних і суб'єкт-суб'єктних відносин, між явною і латентною структурами права.

Зміст права становить не фізично відчутна предметність, а норми, цінності і змісти. Оперуючи ними, людське мислення вибудовує специфічну за своїми ознаками і властивостями реальність, що називається правовою. У цієї реальності, незважаючи на те, що природа її компонентів має переважно духовний, ідеальний характер, повинен бути соціокультурний субстрат, без якого ні норми, ні цінності, ні смисли права не змогли б впливати на людину. Субстратом, звичайно, називають здатні почуттєво сприйматися основи ідеально-духовних реалій, що впливають на людину. Оскільки всі ті духовні форми, що так чи інакше пов'язані з людиною, обтяжені матеріальністю, то субстратність присутня практично всюди, включаючи найтонші і піднесені духовні прояви на зразок музики, релігії і моральності. Право в цьому разі не є винятком.

У права, як і в усього на світі, є причини його появи, розвитку і функціонування, і їх досліджує теорія права. Але, крім них, існують ще й причини цих причин, або загальні основи буття правової реальності. Маючи метафізичний, онтологічний, культурологічний, антропологічний, екзистенціальний характер, ці основи не є предметом чистої юриспруденції, а утворюють предмет філософії права. Розмірковуючи про неї, філософія виходить далеко за межі теорії права і занурюється у питання, що стосуються природи буття і небуття, хаосу і порядку, цивілізації і культури, добра і зла та ін.

Через пульсуючу ритміку відношень внутрішніх протилежностей будь-яка правова реалія перебуває у властивій їй якості, розпадається і знову об'єднується в цілісність, залишається собою і стає іншою, піддається впливу ентропії й активно протидіє їй [10, с. 16–17].

Право опосередковане соціально-історичним досвідом, і в цьому сенсі воно апостеріорне, а не апріорне. Тому природу права (соціально-історичний зміст і зміст буття права, його сутності й існування) не слід плутати ні з правом природи (із природною даністю права), ні з природою розуму (з апріорною даністю права із чистого розуму), хоча і розум, і природа відіграють істотну роль в історичному процесі генезису і розвитку права [11, с. 61].

Антропологічне дослідження права дало можливість сформулювати методологію, яка може пояснити духовно-правовий світ людини, не протиставляючи людину природі, а поєднуючи їх, незважаючи на багатовимірність поведінки людини у природно-правовому просторі. Під впливом різноманітних правових норм інтелект формує дух людини, що в результаті відображається в її поведінці. Оскільки на зміну філософській антропології приходить екзистенціалізм, то методологічними засадами стають не раціональні, а інтелектуальні, ірраціональні, духовні засади. Право яке не знає меж, перебуває у таємничому світі духовності, має підсвідомі і безсвідомі прояви, володіє трансцендентальними властивостями настрою та почуттів, налаштовує людину на відповідні дії [11, с. 62].

Нове бачення сутності права можливе тільки через заперечення метафізичного суб'єкта і відкидання класичного тексту, при переході до нового розуміння суб'єктивності і тексту. Духовне життя складається з екзистенційних суперечностей і виражається в діалектиці душевних рухів. Тобто передбачається узгодження індивідуального і соціального через інтеграцію свідомого і не-свідомого, раціонального і нераціонального в самій людині, де індивідуальне не тільки співвідноситься, а й протистоїть соціальному, а у своєму вищому прояві означає протидію тисковій суспільного оточення з метою обстоювання своєї природної чистоти та досконалості на протигагу суспільним катаклізмам і дисгармонії [10, с. 17].

Висновки. Особливістю праворозуміння в епоху глобалізації є те, що нині існує низка сутнісних ознак (принципів права), формального і змістовного рівнів, які визнаються невід'ємними властивостями права, що визнані міжнародною спільнотою. Ці ознаки становлять певні ідеальні стандарти права, з якими порівнюється право суверенних держав.

Право – це явище, що виникає разом із суспільством. Його метою є забезпечення співіснування людей на засадах справедливості, сутність якого зумовлена низкою біосоціальних факторів. Культурні, юридичні, економічні, політичні, антропологічні фактори в межах глобалізації набувають нового забарвлення, нового змісту, що зумовлено сутнісними особливостями глобалізації.

Остання. Зважаючи на власну унікальність і специфіку, існує як самостійний сучасний чинник розвитку права.

Процеси глобалізації зумовлюють необхідність формування достатнього правового підґрунтя для забезпечення гармонійного співіснування націй і вирішення проблем загальнолюдського масштабу. Право є найважливішим елементом глобалізації, її необхідним нормативним фундаментом.

Результатом об'єднання є напрацьовані міжнародною спільнотою норми і правила поведінки держав, створення міжнародно-правових механізмів забезпечення досягнення певних цілей. Основна роль сучасної держави полягає у виборі стратегій розвитку суспільства та формування нової парадигми його функціонування, які здатні забезпечити: а) участь суспільства у глобалізації; б) послідовність та ефективність глобалізаційних процесів для суспільства. Глобалізація породжує універсалізацію права, що відбувається у формі правової інтернаціоналізації та правової конвергенції. На нашу думку, національні правові системи в процесі правової конвергенції та інших інтеграційних явищ повинні поступово вплітати свій специфічний зміст у загальну тканину загальнолюдської, світової правової культури, всередині якої відмінності між національними системами повинні зберегтися настільки, щоб можна було говорити про єдність різноманіття [5, с. 18]. Універсалізація права охоплює юридичну норму, юридичну освіту, юридичну практику, систему норм і принципів права.

Доведено, що чинники існування розвитку права на сучасному етапі набувають нового забарвлення та змісту, що зумовлене особливостями глобалізації; зроблено висновок про відсутність достатніх підстав для ствердження, що глобалізація спричиняє крах національних держав. Обґрунтовано, що під впливом глобалізації відбувається обмеження державного суверенітету, інтерналізація функцій держави, модернізація державного правління. Право розуміється як соціальний регулятор, що об'єднує загальноцивілізаційне та особливе, притаманне конкретному суспільству. Право отримує завершеність свого буття через його практичну реалізацію. Регіоналізація не виключає глобалізації як інтеграції та уніфікації на світовому рівні, а є необхідною передумовою.

Використані джерела

1. *Okeanova Z. Globalization – the priorities and countries' development problems / Z. Okeanova // Scientific and educational periodical journal of economists and jurists. – The Genesis of Genius, Geneva, Switzerland, December 2017. – P. 79–82.*
2. *Плавич В. П. Дослідження процесу взаємодії права з економікою в умовах глобалізації / В. П. Плавич // Правова держава. – 2016. – № 23. – С. 5–11.*
3. *Плавич В. П. Актуальные проблемы воздействия процессов конвергенции на международное, наднациональное и национальное права // Міжнародне, наднаціональне та національне права: проблеми конвергенції: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 13 грудня 2013 р.) / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Т. С. Ківалової; Міжнародний гуманітарний університет. – О. : Гельветик, 2015. – С. 50–52.*
4. *Плавич В. П. Теоретико-методологічний та філософсько-правовий аналіз правотворчості: наукові реалії сучасності : монографія / В. П. Плавич. – О. : Астропринт, 2017. – 432 с.*
5. *Плавич В. П. Проблеми впливу процесів конвергенції на сучасне право і державу / В. П. Плавич // Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Правознавство». – О. : Астропринт, 2014. – Т. 19. – Вип. 1 (22). – С. 7–20.*
6. *Трансформація правової ідеології у контексті сучасних викликів: монографія / кол. авторів ; за заг. ред. Н. М. Оніщенко. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. – 472 с.*
7. *Свириденко Г. В. Правомірна поведінка та позитивна юридична відповідальність: взаємовплив та взаємобумовленість / Г. В. Свириденко // Держава і право: зб. наук. праць. – К. : Юридична думка, 2016. – Вип. 71. – С. 118–134.*
8. *Оніщенко Н. М. Проблема ефективності законодавства та сучасний розвиток / Н. М. Оніщенко // Віче. – 2007. – № 12 (Спец. випуск). – Т. 1. – С. 3–7.*
9. *Бердяев Н. А. Философия свободы. Смысл творчества / Н. А. Бердяев. – М. : Правда, 1989. – 608 с.*
10. *Плавич В. П. Право на сучасному етапі розвитку юридичної науки / В. П. Плавич // Вісник Одеського національного університету. Серія «Правознавство». – О. : Астропринт, 2012. – Т. 17. – Вип. 7. – С. 7–19.*
11. *Плавич В. П. Природа людини через пізнання сутності права, або людиноцентризм у праві / В. П. Плавич // Альманах права. Людиноцентризм у праві: теоретико-прикладні засади. – 2017. – Вип. 8. – С. 58–63.*

Плавич В. П. Право в умовах глобалізації: становлення, особливості і тенденції розвитку

У статті проаналізовано ознаки права з погляду особливостей сучасного розуміння права, способів правової інтеграції, фактори розвитку права в глобалізованому світі. Досліджено сутнісні характеристики глобалізації як визначального явища сучасності, її прояви в основних сферах життєдіяльності суспільства.

Визначені основні тенденції розвитку права, які зумовлені глобалізаційними процесами. Досліджено правову інтеграцію як об'єднання національних правових систем шляхом приведення їх базових елементів у відповідність до визначених правових стандартів.

Ключові слова: глобалізація права, правова інтеграція, фактори розвитку права, способи правової інтеграції.

Plavich V. The law in the globalization conditions: formation, features and trends of development

The scientific article analyzes the feature of law from the point of view of a particularly modern understanding of law, ways of legal integration, factors of the development of law in a globalized world. The essential characteristics of globalization, as the determining phenomenon of modernity, its manifestation in the main spheres of the life activity of society are studied.

The main tendencies of the development of law, which are determined by globalization processes, are determined. Legal integration as an association of national legal systems has been studied, by bringing their basic elements into conformity with certain legal standards.

Key words: globalization of law, legal integration, factors of law development, ways of legal integration.

УДК 340.13

*Анатолій Євгенійович Шевченко,
завідувач кафедри теорії, історії права
і держави та конституційного права
Університету державної фіскальної служби України,
доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України*

*Сергій Володимирович Кудін,
доцент кафедри теорії, історії
права і держави та конституційного права
Університету державної фіскальної служби України,
кандидат юридичних наук, доцент*

**ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ПРАВА
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ (1917–1918 рр.)**

Постановка проблеми. У сучасних умовах розбудови правової системи незалежної України, її поступової інтеграції в європейський простір актуалізується звернення уваги до минулої правової спадщини. При цьому важливо наголосити, що сучасна Українська держава, її право перебувають у перехідному стані, а отже, існує низка проблем, пов'язаних із визначенням системи джерел права, їх структуризацією, упорядкованістю тощо. Відтак закономірним є прагнення проаналізувати джерела права Української Народної Республіки (далі – УНР), оскільки перша українська національна держава ХХ ст. і її право також перебували у перехідному періоді, який відрізнявся драматизмом історичної ситуації, військовим конфліктом, соціальною і правовою активністю народу. Тому, як ми вважаємо, досвід формування системи джерел права УНР є слушним і повчальним для сьогодення; необхідною є побудова стрункої і чіткої, а не хаотичної і розбалансованої, системи джерел права України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі проблемам джерел права УНР присвячено низку праць. Переважно в них досліджено проблеми становлення і розвитку конституційного, земельного, кримінального, трудового законодавства УНР, впливу правосвідомості на правотворчий процес тощо. Проте в історично-правовій науці існує прогалина, пов'язана з історично-правовим аналізом усього комплексу джерел права у період існування УНР.

Мета статті полягає у з'ясуванні системи джерел права УНР, виявленні їх змісту, ролі і значення у процесі встановлення правопорядку у державі.

Основні результати дослідження. Основним джерелом права у період існування УНР були нормативно-правові акти, а серед них – закони. Цікавим є питання: чи можна віднести до законів III і IV універсали Української Центральної Ради (далі – УЦР)? Адже універсали були специфічними політико-правовими документами, за формою нагадували декларації чи відозви